



UNIVERSITÄTS-  
BIBLIOTHEK  
PADERBORN

## **Universitätsbibliothek Paderborn**

### **Pro Tvendo Sacro Coelibatv Axioma Catholicvm**

**Ceneau, Robert**

**Parisiis, 1545**

Sequitur Responsio ad Buceri calumnias.

**urn:nbn:de:hbz:466:1-30468**

lios desertæ à conjugali thalamo ecclesiæ Latinæ, quàm eius quæ habet virum, Græcæ nimirum, quam scimus omnes durissimam sub Turca subire seruitutem: cui merito illud obiici potest, Vos dereliquistis dominum, & ipse dereliquit vos in manu Sefac, vt vel isti saltè deprehendatis, quantum inter sit inter iugum dei, & iugum hominum. Quod si aliqui labantur, vt est via carnis lubrica, non longe aberit qui sanat contritos corde, & alligat contritiones eorum. Reliquum est, vt dicat qui lapsus est, Priusquam humiliarer ego deliqui: propterea eloquium tuum custodiui. Nam vt est in prouerbio, Qui fugit, denuo pugnaturus est. Fidelior certe, iuxta Gregorium, factus est Petrus, postquam fidem amisit.

Satius esse intelligant, vt aliqui ad altiora vocati, cesserent à generatione quàm præ multitudinem sobolis generis vna aliam loco extrudere conatur. Interim non negauerim adolescentulis, ac bonarum etiam literarum ignaris negandum esse ad sacra aditum, expectandamque esse maturiorem ætatem. utpote si videbitur annorum triginta, que nisi adsit, nullus pateat ad sacros ordines aditus. Cesset igitur atro carbone notandus Melanchthon, nigra dealbare, & alba loquendo denigrare, & veterum canonum placita: quem ita Phygius Campensis suis depinxit coloribus, vt si quis ultra quicquam attingere velit, opus eius absolutissimum obscuret potius quàm illustret. Iam ad alia properemus.

*Sequitur Responso ad Buceri calumnias.*

**H**anc, quam prædiximus, velitationem atrocitate superat Buceranus incursum. Qui peculiari quadam temeritate hinc suam delirij telam orditur, asserens, quod cœlibatus Nonnorum (vt vocat) & Nonnarum bonus esse non possit: quod non assumatur propter regnum cœlorum, vt scilicet verbo & opere possit promoueri. Quo loco si de verbo tantum prædicationis agitur sexum totum muliebre à sacro cœlibatu excludet: de quo à Paulo dictum est, Mulierem in ecclesia docere non permitto. Quin & chorum anachoretarum vniuersum hac sequissima sua sententia damnabit: qui cum cœlibatum mordicus tenuerint, à prædicatione verbi abstinuerunt, sibi tantum canentes musisq; cœlestibus, vna contenti soli,

tudine. Deniq; omnes literarum ignari à cœlibatu excludetur, eo quòd verbo prædicationis pmouere non possint, aut dilatare cœlestis regni negociũ. Si autem verbũ etiam selectæ consolationis intelligat, quid obstat, quo minus verbo & opere, imo & magnæ pietatis exẽplo, Nonni (vt ait) & Nonnæ regnum cœlorũ promouere possint? Cur non solitudo plurimum monicũ habeat ad cœleste regnum propagandũ, cum multum valeat oratio iusti assidua? Diuus Gregorius monasticũ ordinem tanti facit, vt piã eorũ conuersationem miraculis claruisse testis ipse oculatus cõstãter asseueret. Bucerus negat deo optimo placere monachismũ. Quæso, vtri fides potius adhibenda est? Spiritualĩ ne, an carnali viro? Pio ne, an impio? Idẽ ipse Gregorius monialĩ lachrymas & abstinentiam vrbem Romam à Longobardorũ vi & iniuria tutã reddidisse ingenue testatur. Bucerus quoad anniti potest, diris deuouet hunc ordinẽ. Quid hic agendũ nobis est? An cæcum ducẽ sequemur, oculato teste posthabito? Nemo sane id faciat, nisi qui impium ac irreligiosum se esse demonstrat. Gregorius ad Mauriciũ Imperatorẽ sic ait, Scio quanti his diebus meis in monasterio milites conuersi miracula fecerunt, signa & virtutes operati sunt. Quòd si cœlibatus iste ad hoc conducit, cur tam improbus est & iniquus iudex, vt solitariã vitã cœnobiticã agẽtes sua sentẽtia dãnatos velit, qui cõtinentiã amplectũtur? Cũ dicimus orantes, Adueniat regnũ tuũ: nõ de verbo tantũ prædicationis agitur, vt neq; alio loco dum Christus ait, Primũ quærite regnum dei, & iustitiam eius. Promouetur certe regnum cœleste, non prædicatione tantum verbi, quin etiam puræ ac syncerioris vitæ exemplo, flagrantioratione, & diuinæ contemplationis theoria: quæ vna dos therapeutici status conditionem implet. Monachus enim non prædicantis, sed lugentis habet officium: vt sua & populi peccata defleat. Miseranda certe est hæreticorũ cæcitas: quos ita mentis vertigo agit præcipites, vt videre nequeant vbi corruant. Nemo ab istorum iniuria tutus euadet, si tamen audiatur tam impia sententia. Soli duces verbi cœlibatum colere poterunt, si damnatur solitariorum continentia.

Quòd autem dicit Nonnos & Nonnas non ob cha-

ritatem amplecti cœlibatum, vnde illi audacia tanta, vt sua fronte iudicare audeat alienum seruum, qui domino suo stat aut cadit? Nam huiusmodi charitatis intentio secretius in pectore residet, quàm vt à quouis honine agnoscere possit: quanto minus iudicari?

Nec hoc contentus errore, amplius ineptire pergit, dicens, quòd vt cœlibatu aliquid merearis apud deum, nuptias posthabere impietas est. Hoc enim est deo non satis fidere, dum poscitur merces pro eo, quod aliàs deo debetur, & quod vere donum dei dici debeat. Et vt ad sollicitas suæ temeritatis artes recurrat, ait in cœlibatu monastico nihil aliud esse quàm hypocrisis, ventrisque ac nominis studium. Hoc inquam impropere audet viris etiam sanctissimis, neminem excipiens, omnes in vniuersum eadem nota inurens, ventris vt si quis alius, venerisque patronus præcipuus. Qua in re Antichristi personam sustinet, dum extollitur super omne id quod dicitur deus, de internis affectibus iudicans, priusquam venerit dominus, qui illuminabit abscondita tenebrarum. Solius enim dei est scrutari corda & renes. Quid insulsius hac assertionem, quæ spem omnem mercedis de Christiano pectore tollere nititur, cum contrarius accedat Paulus, dicens, Sic curro, non quasi in incertum, sed potius de mercede futura certus. Qui & alio loco dicit, Scio cui credidi: & certus sum quia potens est depositum meum seruare in illum diem. Iam enim docuimus mercedem à deo expectari posse, & quidem sanctissime, ex gratia & promisso, magis quàm ex obligatione & debito, etiam si id ipsum propter quod merces expectatur, sit donum dei. Nam omnia quæcunq; à nobis aut fiunt aut offeruntur, dona dei sunt, iuxta illud 1. Paralip. vltimo, Cuncta quæ in cœlo sunt & in terra, tua sunt. Tuæ diuitiæ, & tua est gloria, tu dominaris omnium. Tua sunt omnia: & quæ de manu tua accepimus, dedimus tibi. Nam omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est, descendens à patre luminum. Agnouit etiam hoc Martialis ethnicus, qui ait,

Iupiter ambrosia satur est, & nectare viuitt:

Nos tamen exta Ioui, thura, merumq; damus.  
Alioqui si quod habet, non vult: quæso, quid accipiet? Dona

igitur dei sunt, & de manu dei prodeuntia: ex quibus licuit semperq; licebit, non exigua expectare mercedem. Frustra alioqui nobis premia proposuisset, dicens, Ibunt, qui bona egerunt, in resurrectionem vite: qui vero mala, in resurrectionem iudicij. Et qui redditurum se pollicetur unicuique iuxta opera sua, quid aliud quam expectanda boni operis mercedem docet? Nobis igitur sperare licet, nam & sperare iubemur. Nec aliquid piaculi fuerit, si quis nuptias coelibatu postponat. Quod tamen impius iste impietatem vocat. Ut enim lib. de viduis Ambrosius ait, Non aliud reprehenditur, ut aliud praedicetur: sed omnia praedicantur, ut que meliora sunt, preferantur. Honorabile coniugium, sed honorabilior integritas. Nam & qui matrimonio iungit virginem suam, bene facit: & qui non iungit, melius facit. Quod igitur bonum est, vitandum non est: sed quod melius est, eligendum est. Vbi praecipuum est, ibi lex est: ubi consilium, ibi gratia est. Licet itaque nuptiis praeferre coelibatum: quem (ut idem ait) dominus honore prouocat, magisterio docet, inuitat exemplo. Inuitat & Paulus dicens, Bonum est, si maneant sicut & ego.

Verum multi sunt, inquit, qui continentiam appetentes, sese exponunt grauissimis incontinentiae periculis. Ad id respondet Ambrosius, Ergo nemo militet, ne aliquando vincatur: nec pedis vtatur obsequio, qui gradiendi periculum reformidat: nec oculi intendat officio, qui concupiscentiae timet lapsum. Hac certe ratione tecta nunquam essent subeunda, ne quis e tecto lapis delapsus nos offendat. Nec fabricanda arma, nam plerique gladio periere. sed nec sumendus ad leuandam inopiam cibus. Nonnulli enim, faucibus obstructis, interierunt. Nam & quidam acino, alius vero pilo strangulatus expirauit. Sed & in ipsum Deum haec noxa perueniret, si huiusmodi querela locum habeat: qui & praecipua tulit, in quibus offendimus omnes: & elementa creauit, quorum pestilens afflatus multa hominum milia ad interitum perduxit. Quid igitur huic vanissimae ratiocinationi obiiciendum est, nisi quod Iacobus in sua Canonica ait, Si quis indiget sapientia, postulet a Deo: postulet autem in fide nihil haesitans. Et quis est, qui desperet, qui modo dicentem

audierit: Si quis sitit, veniat ad me, & bibat. Et qui hoc dicit, dat omnibus affluenter, & non impropert. Cessent igitur oblatrare canes aduersus hunc cœlibatum: qui vtiam essent canes muti, nō valentes latrare, quando meliora, aut saluti viciniora proferre nequeunt.

Iam quis ferat atrocem huius iniuriam ita saeuientis aduersus continentia nitorem, qui ore impuro euomere ausus est castitatem officere solidæ animarum atque corporū sanctimonix, & paupertatem dispensationi euangelicæ? Sub hoc itaque iudice crudeli sauoq; tyranno cadet à causa perpetua intemeratę virginis integritas, quę ex constanti decreto virum non cognoscit. Euanescet Ioannis Baptistę & Euangelistę sanctimonia, si castitas officit solidę puritati. Supprimendum erit purum & castum de virginitate comparanda ac tuenda Pauli consilium, dum ait, Solutus es ab vxore, noli querere vxorem. Annę prophetissę, cuius laus est in euangelio, institutum damnabitur: quę cæmen vel hoc nomine cõmẽdatur, quòd vidua permanferit vsque ad annos octogintaquatuor, non discedens de templo, ieiunijs & orationibus seruiens nocte ac die. Si verum est quod asserit Epicuri de grege porcas, castitatem officere solidę corporum & animarum sanctimonix, quis non miretur impudentiam frontis perfrictę, cum horum verborum halitus obuio cuique nauseam pariat? At ne id citra rationem dictum putes, profert suę assertionis causam, semper proficiens in peius: vt peculiare solet esse hæreticorum. Malim (inquit) monachos esse maritos, quàm scortatores. Quid audio? Monachus solitarius est. Qui si familię curam habeat, quomodo aut esse aut dici poterit monachus, qui etiam reus sit fracti voti? Proinde ac si aliquis dicat, Malim te esse prædonem, quàm parricidam. Iam qui cum vxore est, diuisus est: quomodo igitur idem vnus erit & plures, solitarius & diuisus? Hic videtur per somniū alludere fabulę de Geryone tricorpore, aut de tricipite Cerbero. Vix credas apud se fuisse hominem, qui tam secum pugnantia profert. At longe aliter censuit Paulus, qui in Romanis tertio capite ait: Nō vt blasphemamur, & sicut aiunt quidam nos dicere faciamus mala, vt veniant bonarum quorum damnatio iusta est. Consultius autem egisset Buce

rus, si meliore mente recepta dixisset. Malim pauciores numero monachos sacerdotésue, & eos quidem continentes, sacris initiari, & cum iudicio deligi, quàm multos effrenes, qui nec ordinis placita, nec canones seruant, qui que sine lege, sine regula passim per orbem vagantur. Hoc si dixisset, vnanimi omnium frueretur cōsensu. Ne simul iustus deleatur cum impio, neue dispareat ordo monasticus, cuius splendor & honestas totum orbem suo fulgore illustrauit. Quid enim commeruit sacer piorum cœlibatus, si quorundā petulantia nonnullis dederit offendiculum? Detrahantur noxia, nulla interim infontibus inferatur iniuria. Imo potius audien dus erat Christus, qui ait, Sinite vtraq; crescere vsq; ad messem, vt non simul eradicetur & triticum. Non enim eradicandæ sunt vites, si vnà cum illis succrescant spuria vitulamina. Eradicetur potius quorundam effrenata licentia vt apud viros pios ac religiosos tuta castitas permaneat, quâ quòd propter incestos de medio tollatur, quæ viris iustis semper placuit, toto orbe Christiano laudata continentia. Quòd si fiat, plures erunt filij desertæ, quàm eius quæ habet virum. Non dissimili scommate hoc delirium retūdit Bernardus, qui libro de dispensatione & præcepto hūc stuporem eludit, dicens, ac si quis requirit, Quanam morte perire consulendum sit eum, qui seipsum forte perimere velit, incendiōne, an præcipitio? eum potius in hoc suaderi debeat, vt suæ vitæ & saluti consulat, & infixum menti errorem delere prorsus, atque abstergere curet. Id quod profunda & humili ad deum fusa oratione facile fiet.

Prosequitur cœptum suæ temeritatis iter, ita dicens, [ Quòd autem pōtificiæ castitatis adsertores aiunt præcib<sup>9</sup> posse impetrari, vt detur vnicuique cœlibi viuere, Christo contradicunt, qui ita pronunciat, Non omnes sunt capaces dicti huius, &c. ] Cum tamen hæc verba Christus minime pronunciarit, quin ita potius, Non omnes capiunt verbum istud. Atqui non idem sit dicere, Non omnes capiunt verbum istud. & Non omnes sunt capaces. Non capit, qui sua sponte tentationū carnis tædia ferre detrectans, periculū permutat periculo, coniugii vinculo se adstringens. Qui vero dicit hominem prorsus non esse capacem, facultatem negat, quantumuis conetur assequēdi quod optat. Rectius

interpretatur Chrysoſtomus, Non capiunt, quia nolunt. Non autem dixit, Non eſſe capaces, quaſi minime poſſint.

Sed & errorem errori adiungens, ſic ait: Deus non vult omnes cœlibes viuere. Non igitur cuiuſque cœlibatus ad gloriã dei faciet. puerili ſophiſmate incautiſſimã offuſcans, Nam & quiuis è triuio rideret ita colligentem: Non omnes poſſunt ingredi hanc aulã: igitur nõ eſt cuiuſuis ingredi eã. Quis neſcit collectim nõ cõuenire omnibꝰ cœlibatũ, & tamẽ ſeiuũtim cuiuis cõpetere poſſe? Hæc nimirum ſũt collectiones nõ tã captioſæ q̃ ridiculæ cuiuis in Dialectica tyrũculo. Proinde nõ omnibꝰ, inq̃t, orãdũ eſt p̃ cœlibatu. Cũ tamẽ Paulus dicat: Volo omnes vos eſſe ſicut me ipſũ: Diſtributiua locutio eſt, & nõ collectiua: vt Dialectici volũt. Quin & ampliꝰ pergit ſuũ oſtentare deliriũ. Qui, inquit, orant p̃ cœlibatu, quin etiã orãt ne cibo neceſſe ſit, & alijs vitæ huiꝰ rebꝰ onerari. In prõptu reſponſo eſt. Dominꝰ nõ inuitat nos ad perpetuã inediã, cũ tamẽ hortetur ad cœlibatũ. In quo Chriſtus & deipara virgo, & alij preterea innumeri, excellenter p̃durarũt: qui tamẽ inediã hanc perpetuã nõ exercuerunt. Verũ adhuc inſanire pergit. Imo, inquit, cur nõ oratione ſua impetrãt, vt ſemel depoſito corpore beati ſint? Sed quid hoc ad rhombum? Hic agitur de perfectione vitæ, & tu diuertis ad conſummationem mortis. Cuius quidem deſideriũ nõ omnino vicio datur: niſi forte tibi nõ probetur Pauli ſententia dicentis ad Philippenſes primo, Mihi viuere Chriſtus eſt, & mori lucrum. Aliud eſt probare potiora dum viuus, & ad ardua tendere: quod laudabile eſt, & per ſe, decorũ. Aliud ſinem querere laborũ: quod his tantum cõgruit, qui legitime certauerũt. Nobis potius conuenit dicere: Dimitte me, vt glutiam ſaliam meam. Perfeſtorum eſt illud, Curſum conſummaui, ſi dem ſeruauit: de reliquo reſpoſita eſt mihi corona iuſtitie. Alias profert ſuæ cæcitatũs indices, tendiculas, teneriores vtique aranearum telis, vt quæ nec inſecti vnus animantis duriuſculum onus ferre poſſint. Quæ tãmen ita ſibi ſubtiles eſſe videntur, ac neruoſæ, vt medium tenere poſſint quẽuis etiam Gigantem robuſtiſſimum. Cuius textura eſt, quòd ineptẽ nugatur, impium eſſe operis à deo expectare & expetere mercedem: quam exigere



videntur, qui professæ continentiaæ præmia expectant. sed impius est iste, qui impietatem somniat etiam in re maxime pia: nisi Psaltem quoq; impietatis arguat, qui ait, Etenim seruus tuus custodit ea, & in custodiendis illis retributio multa. Alio item loco: Inclina cor meum ad faciendas iustificationes tuas propter æternam retributionem. vt Hieronymus in Hebraico legit. Nam Aacheb retributione signat. Et vt mox diximus, Paulus repositam sibi coronâ iustitiæ expectat citra omnem impietatis notam. Alioqui quid attineret dominum ipsum mercedis æternæ præmium proponere certantibus, nisi & ipsum expectare & desiderare liceret? Cui totus inhiat Paulus, nec temere dicens, Sic curro, non quasi in incertum: sic pugno non quasi in aere verberans. Id autem omnino licet, modo ne tanquam ex debito, sed ex gratia potius pollicentis speretur. Spes autem vti ex eius definitione constat, partim gratiæ, partim meritis innititur. Hoc certe est hæreticis perpetuum & peculiare malum, vt offundant oculis fumos, ex veris elicere falsa: vt eorum collatione inquinata reddantur, quæ tamen per se vera sunt. Si Dominus inuitat vt petamus præmiû: quid piaculi fuerit id, quod sua gratia pollicetur, expetere? Et tamen hæretici ita absone colligunt, nempe veluti à thesauris ad carbones. Expectas à deo mercedem? Vis igitur inprobe deum tibi constituere debitorem.

Sed nec sibi temperat, quo minus insectetur disciplinæ regularis formulam, dicens eam officere puritati ac nitenti legi euangelicæ. Nam positis constitutionibus, (vt ait) humanis, videri potest lex euangelica non sufficere animarum saluti. Sed ignorat stupidus iste, quod sanis, & bene habentibus abunde sufficit cibus delicatus boni succi, & affatim nutriens, quum tamen debilibus, & ægrotis, ob eorum inappetentiam debilitatemque stomachi, minime conueniat per se alioqui optimus. Sic & perfectis vna lex euangelica sufficit, imbecillioribus autem formulæ viuendi ad acquirendam perfectionem viam faciunt. Vt cubiculum iam ingressis clauæ nihil opus est ostium re-ferante, quæ tamen necessaria est ingressuris: sic opus malleo & incude, nondum fabricata sera, qua perfecta & completa superuacaneû sit huiusmodi desiderare instrumenta.

Qui apicem montis attingit, nihil opus habet in ipso infundere ascensu: qui vero in imo stat, gradis adhuc illi restat via. Denique regularis disciplina perfectioni conducit acquirenda, quum fastigium legis euangelicæ sufficiat acquirere. Sic fit, vt constitutio humana viam paret ad diuinam. Illud ex Paulo cuius peruium esse potest, qui ait priore ad Corinthios tertio, Ego fratres non potui vobis loqui quasi spiritalibus sed quasi carnalibus. Tãquam paruulis in Christo, lac vobis potum dedi, non escam. Nondum enim poteratis: sed nec nunc quidem potestis. Adhuc enim carnales estis. Ad leuandam hominum inedia per se quidem sufficeret adulta iam & matura seges in agro: nos tamen illi sepe adhibere solemus, ne feræ noxiæ diripiant, ac breui momento perdant hominum labores, Sic regularis disciplinæ institutum suos cultores in officio continet, & impedimenta adsequendæ perfectionis longius arceat. Hæc prescius considerata omne ambiguum facile tollent.

Hic demum suæ improbitati finem imponere debuit Bucerus, si quis apud eum esset aut finis aut modus: quæ tamen non inueniens, crambem plus millies recoctam impudenter mensis apponit, asserens nemini licere cœlibatū sectari, nisi cui datum sit, cōtempo (vt suo Marte effingit) coniugio. Neque enim qui aurum præfert, contemnit argentum: nec qui cœlibatum coniugio præponit, spernit matrimonium. Multos denique esse asserit, qui falso arbitrentur se esse hoc munere donatos. Ad id quidem vna responsio sufficit, quemuis huius doni esse capacem, qui modo velit in sua petitione constanter perseuerare. Nam sine penitentiã sunt dona dei: nec aliquem deserit, nisi à quo prius deleritur. Non est personarum acceptor Deus, sed in omni genere, qui timet eum, & operatur iustitiam, acceptus est illi. **Actuum 10.** Donum quidem à deo est cuius prestandum ex equo, qui modo se paratum præstabit. Sed neque expectandum est cœlitus oraculum, priusquam voueas. quando nec deipara virgo id expectauit, priusquam voueret. Quia ex imo pectore ad deum fusa oratio, sufficiens est ad huiusmodi impetrandam gratiam. Alioqui oraculum desiderandum Paulus docuisset in Corinthijs 7. quod tamè tantum abest vt exigat, vt etiam dicere non dubitauerit, Qui

statuit in corde suo firmus non habens necessitatem, potestatem autem habens suæ voluntatis, & hoc iudicavit in corde suo servare virginem suam, bene facit. Hic nullus de expectanda reuelatione sermo, aut habetur, a ut innuitur. Neque in huiusmodi proposito conseruando opus est miraculo, si exactam miraculi rationem attendas. Nam quotidie dona huiusmodi cœlitus demittuntur, alioqui omnia dona dei miracula forent. Non tamen longe abest à ratione miraculi: quandoquidem in carne præter carnem vivere angelicum potius est, quàm humanum. Sed nõ ita rarum, quin à quouis flagrantis orationis subsidio possit impetrari. Id a utem dixerim, ne quis aut prodigij, aut oraculi mole absteritus, sub onere gemat, ac tandem desperet. Quis enim desperet de eo, qui semper bene velit, vt optimus, qui que nihil non possit, vt maximus? Tantum adsit pius ac feruens ad impetrandum animus. Qui vbi aderit, qui petit accipiet, qui quærit inueniet, pulsanti quoque aperietur. Nõ igitur absterrendus est miles propter varium belli euentum, vt fugiat: sed excitandus, vt vincat. Qua in re grauissime peccant hæretici, præpostero ordine omnia peruertentes. Animi feruor & audacia ex periculi occasione captanda est, nõ pusillanimitas assumenda. Hæc est magna pars decipularum, quas coelibatui obtendit Bucerus in Matth. cap. 19. quarum vanissimas nugas retegendas curavi, ne quis cæcū ducem sequutus, errandi occasionem accipiat.

Sed quid non petulanter audeat, & impudenter attentet serpentis huius modo euadendo tortuosi, modo in inuadendo pungendoue amarulenti, virulenta nequitia? Hoc enim apud se statuit, vt abiecta luce veritatis ita sua responsa adumbret & obscuret, vt nescias in quam partem inclinare velit, eo nimirum & astu & ingenio, vt si forte se videat irritum, ac luce veritatis deprehensum, latebras aliquas sibi paret, in quibus pro nacta occasione delitescere possit, interimque è manibus prosequentis elabi. Denique illi perpetuum est ac perenne, omnem induere personam, in quam velit se transmutare effigiem: non vt omnibus cum Paulo omnia fiat, verum potius vt omnes dementet ac fallat, secumque in erroris præcipitium trahat. Id quod acutissime in hoc Bucero Vintoniensi præsul Stephanus deprehendisse cernitur. Qui ob id cœsuis vanam

nulliusq; frugis esse, cum hoc præsertim hæretico, cõtenti  
 nã, cum omnia catholicis arma adempta sint, quib<sup>9</sup> retineri  
 possint refuge, perstringi reluctantes, aut cõfodi primaces.  
 Scripturæ vni<sup>9</sup> patrociniõ se tuetur, cū tamen nihil minus,  
 q̃ scripturã sequi velint: sed potius suã corruptissimã intel-  
 ligentiã venentur in illa, eum sensum affigentes, non qui à  
 spiritus sancti mēte, patrũve sententiã pendeat, sed qui eorũ  
 potissimũ seruiat affectibus. Quid igitur facias, dū in diuer-  
 sos sensus sub prima disceptationis initiã scripturã discerpi-  
 tur, quorũ vnus legētẽ ædificet, & alter destruat? In duello  
 prius cõuenitur de paribus armis: hic nihil reliquũ ab hære-  
 ticis relinquatur, quod possit esse vtriq; cõcertatiũ cõmune  
 nõ interpretatiõ patrũ, nõ apostolica traditiõ, nõ cõciliorũ  
 pontificũve decreta, scripturã nuda in medio relinquatur,  
 sed nullo pbabili sēsũ, nulla fixa interpretatiõne munita.  
 Accedit ad huiusmodi difficultatẽ lubrica hæreticorũ in re  
 quapiã asserēda fides, incõstans assertiõ ac varia semper &  
 mutabilis, frõs impudēs & pfriēta: & in quãuis partẽ verifi-  
 cabilis, vt sphericũ in plano in quãuis partẽ volubile, atque om-  
 ni euripo mēs versatiliõ. Quin & more chamelēõtis af-  
 fingūt sibi & assimilat quoscũq; colores, & p̃ occurētẽ cau-  
 sa fingūt omnia atq; refingūt. Nec his cõtenti, succo loligi-  
 nis (quãdo aliud nõ possūt) aduersarios loquēdo denigrat:  
 cū deest illis lana quã texere possint: vt interim dilabantur.  
 Vnũ itaq; superest, quo teneri queāt, cõpendium: vt ex pro-  
 prijs eorũ dictis plerunq; secum pugnantibus, nõ satis me-  
 mores illos mendaces cõvincere possis. Nec mirũ, si melio-  
 res se impetāt maledictis, cū sint ipsi apud pios omnes de-  
 ploratissimi, omniũ impuritatũ assertores ac patroni, in epe  
 veneris & luxus impudētissimi præcones, incesti & nefarii  
 coitus ex p̃fesso defēsores, religionis ac disciplinæ osiores,  
 & contēptores puicacissimi, in dilatãdo luxu & augēda car-  
 nis licentiã supra omnem fidẽ largi ac p̃fusi: in commendã  
 dis autem atque extollendis spiritualibus donis, castitatis,  
 inquam, atque temperantiæ, parcissimi: negãtes, expectan-  
 dum esse donum dei pro tuendo cõlibatu: imo neque pro  
 eo vt obtineatur, orandum. Sic enim Bucerus ait, Dominũ  
 rogandum non esse pro dono continentię: ab his qui quã-  
 uis professi sunt, tamen ad coniugium potius quã ad cõ-

libatum deputati sunt. Sed vnde sciemus, quando, quae  
 etatis parte cuius hominum ad coniugium potius, quam ad coe-  
 libatum deputatus sit? Imo qui suis precibus obtinuit gra-  
 tiam, ut voueret: quomodo tam delirus erit, ut desperet de  
 gratia id praestandi, quod dei auxilio vouit? An ignoramus  
 scriptum esse: Qui coepit, ipse perficiet bonum opus: & pri-  
 cipium esse plusquam dimidium totius. An stupidus erar,  
 qui ait, Ter dominum rogavi, ut auferretur a me stimulus  
 iste? Sed inuenit impostor Bucerus commentum aliquod,  
 quo telum istud elidere possit: qui contra omnium catholi-  
 corum sententiam haec verba Pauli, Sufficiat tibi gratia mea,  
 neget intelligenda esse de auxilio ad tuendum coelibatum:  
 verum de favore potius ad ineundum, priore statu mutato,  
 coniugium. Quasi parcius sit dominus ad coelibatus auxili-  
 um praestandum, si conuenienter petatur, quam ad coniugij pro-  
 mouendas molestias: cum tamen det omnibus affluenter, & non im-  
 peret. Quasi qui dedit votum vouenti, denegat auxilium  
 promissum prestare volenti. Verum quid sibi vult istud, quod  
 mox sequitur, Virtus in infirmitate perficitur? Quis enim  
 negare audeat haec verba ad continentiam pertinere? pro qua tenen-  
 da & augenda Paulus orabat: potius quam ad coniugij sta-  
 tum, cuius iugum abijciendum consulebat, inquiens, Solu-  
 tus es ab vxore, noli quaerere vxorem. Rursum, Qui non nu-  
 bit, melius facit. & Qui habent vxores, sint tanquam non ha-  
 bentes. Alias non dixisset, Castigo corpus meum, & in serui-  
 tutem redigo: ne cum alijs praedicauerim, ipse reprobus effi-  
 ciar. dicitur alioqui, Accingor ad thori maritalis iugum  
 subeundum, ne stimulus carnis agitated vrar. Hic (si audimus  
 Bucerum) cui vna vxor satis non esset, alia etiam more Bar-  
 barico querenda foret ad extinguendum portentose libidi-  
 nis furorem. At longe fallitur caeca Buceri impietas, ut qui  
 scire debuerit lignorum potius subtractione & frigide in-  
 fusione, hoc est, abstinentia & lachrymis, quam ignem libi-  
 dinis igne extingui. An ignorat quod scriptum est, Si man-  
 seritis in me, & verba mea in vobis manserint, quodcumque  
 volueritis petetis, & fiet vobis? Ideoque vnusquisque in qua vo-  
 catione vocatus est, in ea permaneat. Non igitur inuenio,  
 quam ratione continentiam professi, iure deputari possint ad  
 ineundum coniugium: nisi dicas tibi fuisse reuelatum, quod quoties

cœlibi acciderit carnis tentatio, dominus mutata sententiâ cœlibatu deputet eum qui i. a. afficitur, ad subeundû mari monij iugum. Sed dæmonis hæc commenta sunt, nō dei oracula. Quis enim tam impius, vt audeat dei benignitatem hominum moribus stultè metiri, ac pl<sup>o</sup> posse dicat impunitatem libidinis, quàm vim ineluctabilem lachrynosæ contionis: cuius tanta est energia, vt vincat inuincibilè, & liget omnipotentem? Interim dormitabit ne tua illa fides, quæ cū sola (vt falsò prædicat) possit quoduis delere peccatū, an nō etiâ poterit libidinosæ huius tētationis extinguere fomētū? Quòd si id possit, qua impudētia dicere audebis nuptias esse vnicū remediū vstioni extinguedæ? Ad hæc cum aliis tardi<sup>o</sup>, citi<sup>o</sup> alijs molestia libidinis accedat, factò ad tēp<sup>o</sup> de cōtinētia periculo: nōne aliquando saltē per vos votuere licebit? Licebit vtiq; nisi votū omnino extinctū velit: viuet autē semper & vigebit, etiâ si nolueritis. Si igitur detur loc<sup>o</sup> voto, quid si accedat tētatio? etiâne descendēdū erit à signis promissi iâ cœlibatus? Absit à nobis tā pestilēs error. Quid autem si non possit vxorem inuenire is qui libidinis æstum patitur? Tūne etiâ negabis affuturū illi cœlitus pro tuenda continētia auxiliū? An qui sceminā petijt, auxiliū inueniet: & qui votū semel emisit, non reperiet ad suam vocationē tuendam subsidium? Hoc vno cōmento quid absurdius? Alioqui longe grauior & periculosior erit causa cœlibatus, quā matrimonii: contrā tamē iudicant Apostoli dicētes, Si ita se habet causa matrimonij, nō expedit nubere. At Bucerana impietas diuersū ex diametro asserit, adeo grauē esse causā, pmissi cœlibat<sup>o</sup>, vt minimè expediat pmittere. Delirabat igitur Paul<sup>o</sup>, qui volebat omnes esse vt seipsū, cōtrariū hortate atq; adeo iubēte illud ridiculū omni subsānatione dignū, ac puerili etiâ voce exhibēdū, q̄ ait donū cōtinētiæ potissimū cōsistere in quadā humorū tēperatura, & corporis ad venerē ineptia, qua fieri possit, vt sine omni naturæ lucta continētia seruetur. Sic solent philosophari Epicurei isti carnali cœno inuoluti, vt in voluta bro sus, qui ita statuerunt oculos suos declinare in terrā, vt quæ à cœlo petēda erāt, nil nisi terrena sapientes, à natura expetant. Non est ō Bucere hoc talentum terræ defodiendum (nam qui de terra est, de terra loquitur) sed à deo po-

tius expetendum cum omne datum optimum, & omne donum perfectum de sursum sit. Atqui bellus iste conciliator locorum sacrae scripturae, ita Moysen cum Paulo componendum censuit, imo (vt verius dicam) spiritum sanctum in utroque loquentem, vt dicat hanc sententiam: Non est bonum homini esse solum, pertinere ad singulos: Illud autem, Bonum est homini mulierem non tangere, ad naturam communem, seu ad vniuersitatem generis humani. O rem ridiculam, quod singulis bonum est, id est vniuersitati non bonum. Perinde est, vt si quis subridens omnino ac subsannans dicat ieiunare collegium, vbi nemo de sodalitate sibi temperet à cena, dum tamen mensae publicae nihil apparatus inferatur: aiunt enim tunc aulam ieiunare. Haec sunt ideae haereticorum ac naturae (vt sic dicam) communes. Sed quis ex patribus hanc nobis aduexit nouam doctrinam? Proferat Bucerus vnum ex omnibus ecclesiae patribus, qui sententiam Moysi ad singulos, Pauli vero placitum retulerit ad vniuersos. Proferet, inquam, sed non prius quam caelum mari coniunxerit, & mare caelo. Quis enim nescit dictum illud: Non est bonum homini esse solum, referri ad primam naturam humanam originem, vt ex coniunctione maris & feminae crederet posteritas, vt multiplicaretur & repletet terram? Quae semel repleta, cessat vrgere praecipitum de ineundo coniugio, cui successit libertas colendi caelibatus. Quid autem putidius eo quod ait, omnes ad matrimonium vocari his verbis: Vnusquisque propter fornicationem uxorem suam habeat? cum manifeste verba ostendant non nisi de coniugatis istud intelligi. Qui si micam salis habuisset, id deprehendere poterat ex vocabulo, suam. Neque enim suam quis appellare potest uxorem, nisi sit coniugatus. Deprehenditur etiam istud ex verbo habere. Habeat, inquit, suam, hoc est, eam tractet affectu vsuque vere maritali. Nam de his qui non sunt coniugati, diuersum sentit ita dicens: Dico autem non nuptis & viduis: bonum est illis, si permanserint sicut & ego. Vt scilicet qui prius coniugatos instituerat, quid caelibatui conueniret, ostenderet.

Sed quae insulse ac peruerse tractet verba Pauli ad Timotheum loquentis de his, qui primam fidem irrita fecerunt. Primum negat fidem de voto intelligi, sed de vniuersa in Christum religione. Deinde ab ea responsione deflectens,

ait: etiam si de voto intelligatur, tamen dānatio illa (de qua Paulus) non ad iudicium dei refertur, sed hominum. Demū tertio etiam vacillans, & à prioribus pronunciatis resiliens. Esto (inquit) quòd fides de voto, damnatio de gehenna intelligatur: illud tamen minime pertinet ad fœminas verum ad commonefaciendos episcopos, ne facillè permittant uires & fœminas vouere continentiam. Hic quàm varius ac lubricus est Bucerus, vt nec cum patribus, nec secum, nec cum veritate constare possit. reluctante nimirum ac renitente luce veritatis, patrum autoritate, qui hanc fidem de voto interpretati sunt, & testæ simulationis ac fraudis conscientia.

Denique nihil vsquam recipit Bucerus, nisi quod ex proprij somnio capitis prodierit. At ego vicissim nihil ex eo recipio, nisi quod ex patrum, procerumq; ecclesie sententiā proferatur. Ne igitur prorsus inermis in acie hanc descendisse videatur, adfert Cypriani autoritatem: qua videri potest iussisse Cyprianū, vt deo dicatæ virgines nubant, nēpe ex epistola vndecima de virginibus deo dicatus. Qui si reliqua Cypriani verba cū hoc vno contulisset, vt pote ad Quirinū li. 3. ca. 30. facile intelligeret hanc permissionē ad inuitatas tantū virgines referri, nondū tamē p̄fessas. Sic enim conciliari possunt, quæ in speciē cōtrariæ videntur diuī Cypriani sententiæ. Hic autē perinde agere videtur, atq; si aliquis ex virgulto vno euellere prorsus ac eradicare conetur annosā totā, quæ virgultū ipsum p̄tulit, frondosam, frugiferamq; arborē. Hoc enim agit, qui ex vno Cypriani verbulo, reliquos ex Cypriano locos, quib⁹ voti soliditas constituitur, conatur euertere. Atqui si res ferat, sati⁹ fuerat ab vno authore cum cæteris omnibus discedere, quā pro suo vnus errore tuendo turbā doctorū à se impudēter abijcere, & sub factitia & adulterina quadam scripturæ umbra veræ lucis radios depellere. Id quod Bucero peculiare esse solent. Desinat igitur impius ille has blasphemias euomere.

Primò q̄ lex cœlibatus sit impossibilis, reclamāte cœlibe Paulo, q̄ ait, Omnia possū in eo qui me confortat Christus. Quem absit vocasse ad rem impossibilem posteros, cum diceret, Volo omnes esse, sicut ego sum.

Secūdò impudēter mētī legē cœlibat⁹ esse naturę cōtra



riam, cum gratia non evertat naturam, imo potius ornet & illustret. Neque enim fides, ad quam mordicus tenendam obligamur, contra sed supra naturam est. Superat enim humanæ mentis aciem: Matrimonium autem, quod secundum naturam est, subiicitur cœlibatui, tãquam minus maiori: nō tamen aduersatur, sicut lumen naturale fidei. Quemadmodum de instinctu naturæ est, vim vi repellere: non tamē violatur natura, imò verius perficitur ex consilio euangelico: quo docemur, cædenti alterã præbere maxillã. Alias cōtra naturam faceret quicunq; adolefcens, nisi mox cōtraheret matrimonium, si huiusmodi abstinentia esset cōtra naturã.

Tertiò grauius offendit, statuens legem cœlibatus voluntati diuinæ esse contrariam. Hoc enim dicens, blasphematur in Paulum, qui sexcentis pene locis nos inuitat ad cœlibatum: quem nemo citra blasphemiam dixerit contrariũ voluntati diuinæ consuluisse.

Sed illud non minus impudenter assertum, donũ continentię ne his quidem concedi, qui ipsum à deo petierint, refragante omnino dicto Christi, Si vos cum sitis mali, nōstis bona data dare filiis vestris, quanto magis pater vester cælestis de cælo dabit spiritum bonum petentibus se?

Quæ omnia nihil aliud quàm desperationem spirant, & diffidentiam de obtinendo in spiritualibus rebus auxilio diuino, cum tamen nihil non de deo præsumat in admitenda ac recipienda indulgentia diuina, in his quæ ad carnalia desideria pertinent. At nō ea fuit mens, sanctorum patrum, qui in spiritualibus omnia audent, in carnalibus vero cum Paulo ab omnibus se abstinere. Sapiens enim videt, & præcauet: stultus autem transilit, & confidit.

Ego sanè posteaquã recentius editos codices ex Phygio Campensi euoluere apud me omnino decreuissem, atque erroris huius latebras in lucem proferre contenderem, fodiendo (quod dicitur) vsque ad algam: suspicari tandem cœpi ex vno potissimum eorum paradoxo hanc erroris putidam lacunam produisse. Profitetur apud Phygium Campensem castitatis osor Bucerus, id se habere pro axioma, nulla deo placere posse nostra opera, nisi quæ ex præcepto fiant, eoque pertineat vt per ea commodetur proximo. Ex quo errandi ansam Conradus Lagus iure-

consultus in methodica iuris traditione, suæ professionis limites egressus, minus quàm vellem foeliciter arripuit: asseuerans legem de cœlibatu ex voti professione suscepto, instituto dei & naturæ repugnare: nec ita posse violentis vinculis contineri, vt non erumpat. Illud adiungens: quòd sicut aqua nec vi, nec arte cogi potest, vt perpetuò contra suum naturalem motum ascendat: ita nec impetus naturalis in homine coercebitur, vt citra periculum salutis in eo penitus conquiescat. Sed longè fallitur, qui naturalia voluntariis prorsus, necessaria spontaneis, terrena caelestibus, quasi ex æquo se habeant, imprudenter conferat. Non sic sacra prophanis conferuntur. Nemo enim nisi delirus, canibus catulos, matribus hœdos, sacra prophanis componere attentabit vnquam. Dona dei precibus obtinentur, è cælo pendent: sic tamen vt omnia sint possibilia credenti. Reliqua verò naturæ opera ita deus, qui eam cõdedit, administrat, vt proprios motus agere sinat. Pergit tamen humano potius quàm diuino iureconsultus huius facri cœlibatus machinã arietare, in omnia se vertès, vt persuadeat votum de cœlibatu esse contra verbum dei, sed nihil aliud quàm principium repetit, identidè resumens quòd probare debuerat. Ait enim, Tam peccat, qui citra verbum voluntatem dei sibi fingit: quàm is, qui ductus consilio humano aliquid contra verbum dei instituit. Cui respondendum, nullum hic esse fictionis locum, nisi què ipse finxit. In verbis enim Christi nulla est fictio, qui suos cohortatus ait, Qui potest capere, capiat. Non enim qui hortatur, absterret, aut arcet, quin potius inuitat, & allicit. Errat ergo fictionis verbum assumens. Neque enim aliquid fingit citra verbum dei, qui fauori diuino innixus hortantem sequitur, & vocantem audit, hoc secum repetens: Propter verba labiorum tuorum ego custodiam vias duras. Ego in quã & mei similes in odorem vnguentorum tuorum curremus, id quod adolescentulæ fecisse leguntur, quæ dilexerunt te nimis. Non sunt ista, mi Conrade, humana, sed diuina consilia, nec contra verbum dei, sed ipsissima Christi non tam iubentis præcepta, quàm adhortantis consilia. Qui igitur consulentem audit, nihil contra dei verbum operatur.

Tu vero à calcaria in carbonariã trãsis, qui à sacerdoti

coelibatu ad incisionē sanguinariam prophetarū Baal, toto  
distantem cœlo, miro impetu transcurris. Illud deo viuo ac  
vero offertur, istud in idoli Baal cultum referebatur. Impiè  
igitur eumis tādē, quam animo conceperas, blasphemīā,  
ita dicens, Talia sunt & vota monastica, quibus se obligant  
ad perpetuam continentiam, arbitantes se summo ita pla-  
cere deo: sed in quanto errore sint, inde liquere potest: Pri-  
mò, q̄ non extet mandatum dei, quo exigeret continentīā  
tanquā cultum. Quid his verbis (tanquam cultū) intelligas,  
nihil mea refert. Vnum scire debueras multa deo placere,  
quę illi præstantur, honesta: etiamsi nō exigat ex præcepto.  
In quibus istud est, Si vis perfectus esse, vade, vende omnia  
quę habes. Cui & illud ex Paulo accedit, De virginibus  
præceptum non habeo, consilium autem do. Addis à nemi-  
ne exigendam continentiam, quia periculosa sit. In quo bis  
erras. Neque enim est periculosa, sed honesta semper & lau-  
dabilis, insignis inquam & ardua, & quę cum laude & præ-  
mio tenetur ab his, qui diuino auxilio innixi, illi adhærere  
student. Non est igitur periculosa continentia, sed potius  
incontinentia, vtpote pestilens & noxia. Erras item, qui  
putes eam exigī, cum nemo ad eius professionem compel-  
latur. Iam quò amplius progredieris, eò grauius exorbitas,  
& deflectis à recta. Ais enim Bucerano cōmento innixus,  
errare monachos continentiam citra præceptum obseruā-  
tes tanquam cultū. Monachi certe continentiam mordicus  
retinent in hunc maximè finem, vt purius ac liberius con-  
templationi insistere possint. Quid in tuo cultu intelligas,  
tu ipse videris. Neque enim curamus Buceranas glandes,  
frugibus inuentis. Tu verò culpa vacare nō potes, qui rei,  
quę ad te nō attinet, te immisces, si vera sunt in quibus ver-  
saris placita, dum temporaneam castitatem permittens, per-  
petuam ita explodis & damnas, vt eam velis esse contra na-  
turę institutum, quod planè impiū est. Dona enim dei tam-  
etsi quadantenus sint supra naturam, non tamen con-  
tra naturam. Fides enim est supra captum humanum, non  
tamen aduersatur rationi, cum omne verum cuius vero  
consonet & congruat. Sic & cætera dona dei, quę qui pe-  
tit, accipit, & qui quærīt inuenit: nam & pulsanti aperietur.  
Nec enim temerè nobis ea dona precatur Paulus, qui

ait, Pax dei, quæ exuperat omnem sensum, custodiat corda  
& corpora vestra.

Iam tuæ modestiæ oblitus, abiecto temperamento, errare monachos, qui cum sentiant se non posse continere, instituto dei & naturæ reluctantur. Aliam quoque impietatem euomens, stultitiæ eos arguis in voti professione. Tu verò tuâ ipsius cecitatem non agnoscis, ei maledictio obnoxius, quod apud prophetâ legitur, Vt qui dicitis bonum malum, & malum bonum, ponentes lucem tenebras, & tenebras lucem. Impudenter itaq; & vanissime erras, qui iudicas vouentem non posse continere. Nam fidelis est dominus, qui non sine nos tentari ultra id quod possumus. Si iuris diuini adyta penetrasse tibi per oecium licuisset, facile intellexisse poteras verba Iudith à morte mariti vsque ad finem vitæ continentiam vidualem obseruantis, quæ ad hunc modum repouenda censui, Iudith. 8. Qui estis vos, qui tentatis dominum? Non est iste sermo, qui misericordiam prouocet, sed potius qui iram excitet, & furorem accendat. Posuistis vos tempus miserationis domini, & in arbitrium vestrum diem constituistis ei. Tu verò Lage ita exhauris diuinæ bonitatis largitatem, vt illi metas & tempora ponas, qui nullam in suis largitionibus aut metam recipit, aut mensuram. Quod igitur temere iam prædixeras, incautè repetis, tertioque insulsiissime recensens, non esse tanti vota religionis, vt propter ea stulte recipiatur, quod naturæ & dei instituto repugnet. Sed nec peccatum peccato redimitur, vt male ac perniciose imbutus existimas, nec vllum flagitiosum errorem agnoscimus seu in vouendo, seu in conseruando celibatu.

Nec leuiter errant, qui pro eodem haberi volunt, tentari & peccare. quasi verò idem sint, certare & vinci. Quod tantum abest à recto, vt ipsa etiam tentatio plerunque victoriam pariat. Hoc intellexit, qui ait, Tentatio patientiæ operatur, patientia probationem, probatio vero spem, & hoc maximè in spirituali certamine, in quo tam debilis est hostis, vt vincere nequeat nisi volentem. Tentari itaque aut certare, nec vinci est nec vincere: sed via quæ ad vtrum velis, peruenire possis. Non est igitur peccatum tentatio, quin potius methodus ad victoriam & præmium. modò nequis sibi deesse velit. Illud impudentissimum,

quod aiunt maris & fœminæ coniunctionem vsque adeò esse intimam iuri naturæ, vt ab ea abstinere sit offendiculum aduersus legem. Quid enim contumeliosius est, quàm dicerè Christiferam virginem peccasse in legem naturæ, iniquitatem, Virum non cognosco? Eademque opera Eliâ, Ioannem Baptistam, quin & Christum ipsum dominum canes impudentissimi aut mordere audebunt, aut arrodere. Sed istud obiter dictum sit.

Quod si hæc (vt ipse ingenuè fateris) acriorem requirant disputationem, tibi ipsi imputare debes, qui hoc tantum egeris, quod canis in Aegypto, bibens scilicet & abiès, aut Cato in theatro in hoc tantum ingressus vt abiret. Hoc enim est more Parthorum fugacium pugnam inire, qui fugientes tela contorquent. Hæc igitur poterunt vnica litura deleri, vt reliquo operi venusto sanè atque eleganti suus seruetur honos. Hæc nullatenus dissimulanda existimaui, vt scilicet susceptæ functioni nõ deessem, qui cœlibat<sup>o</sup> patrocinium semel in me receperam. Verum quia facile est coniectare, vnde huius delirii ansam hauseris, nempe ex fece Buceranæ impietatis (quod apertè liquet ex impio eius paradoxo, quod ipse recenset, Non esse deo grata opera, quæ citra eius præceptum fiant) ideòq; in communè arenam placitum istud refutaturus, descendere operæ præciū visum est. Hæc certe sententia à fonte Erasmi per impurum Buceri canallem, vt Campesii Phygii locupletissimus autor est, ad nos vsque peruenit, adeò nemo est qui ignoret, quod vbi Erasmus innuit, Bucerus irruit: & quæ ille oua fouit, genimen istud viperæ excludit, vt nescias vtrum verius sit, seu quod Bucerus erasmizat, an quod Erasmus bucerizat.

Vt autè ad rem ipsam propius accedamus: nec vnã, nec immodicã impietate redolet Buceranum illud cõmentum, quod ex Erasmi penu se hausisse, pfitetur, quo vanissimè asseritur, Nulla deo placere posse nostra opera, quæ nõ iuxta eius præceptum sãt, atq; eo ptineat, vt p ea cõmodetur pximo. Primum enim (vt me à logomachia extricè) de his quæ cõsentur cõmoda pximo, nemo (qui aliqd sanæ mētis habet) dubitauerit omnia ea cõmodum adferre pximo, quæ suo exẽplo ad respiciẽtiã inducunt homines morib<sup>o</sup> effrenatos: cuiusmodi sunt abstinentiæ, ieiunia, austeritates, ritus ecclesiæ, quibus

ornatur regina illa Christi sponsa, in vestitu deaurato, cuncta varietate: quibus abiectis, periret ecclesiastica politia, & è conuictu humano tranquillitas, & ordinata inter homines obediētia. Ideoq; si quisq; facultatē iudicandi sibi tribueret, quatenus procedere deberent decreta maiorum, & vsquequo se extenderet commodum proximi: nullus esset in orbe neruus disciplinæ, nisi à patrū legibus pendere nos oporteat, potius quàm à privatis quenq; iudiciis. Illud ergo est è re proximi, & id quidē necessario, vt pastoreū præcepta sequamur, & eis obtemperemus. Iam quot impietates isthæc vnus erroris lacuna pariat, qua dicitur, nullū esse opus laudabile, nisi quod à præcepto domini pendeat, parumper excutiamus. In primis de Maria Magdalena legitur, Bonum opus operata est in me: quod tamen nullatenus erat in præcepto. Quid autem cōmodi adferbat proximo huiusmodi vnctio apud eum, de quo scriptum est, Non dabis sanctum tuū videre corruptionē? imo magis in ea laudatur affectus, quàm euētus: & tamen opus illud adeo gratum fuit, vt audirent etiam Apostoli, Vbiq; prædicatum fuerit euangeliū istud, dicitur, quia factū est in memoriā eius. Quod si dicas sufficere aut affectū, aut exemplū: certum erit hac ratione omnia opera supererogationis cōmodare proximo. Ideoq; euanesceēt ea, quæ ex isto pronūciato hæreticus dānata volebat. Hac enim ratione & vota & ieiunia proximo commoditatē adferunt. Verū ad alia progrediamur. Cū piæ mulieres Christum resurgente vngere miro tentarent affectu, illud neq; habuerunt in mandatis, neq; aliquid cōmodi Christo adferre poterant, cū etiam tangere eū prohiberētur: & tamē nemo (nisi delirus) negabit opus illud gratum domino fuisse & acceptum. Quid de Ioanne Baptista dicam? qui cū esset in penitissimis deserti recessibus extra hominū pecudumq; vias, volucrumq; volatus: quæ tum ab eo fiebant, quæso, quid cōmodi adferbant proximo? Atqui sua illa heroica anachoretis nulli obligationi præceptōve obnoxia erat. Quam tamen quantis in cælum laudibus extulerit is à quo vera & solida omniū nostrum gloria pender, quid attinet dicere? cū scriptura sciamus, Quid existis in desertū videre arundinē vëto agitatam; &c. Quis ergo dicere audeat ingrata & illaudata ei,

fuisse opera, quæ non erant secundum præceptum, nec magna ex parte commodabant proximo, utpote omnibus incognita: cum vitæ eius pars maxima nihil nisi anachoresin sciret ac meram solitudinē? Quid ad hæc dicturus est omnium impietatum fex & lacuna Bucerus, fidei potius desertor quàm assertor, disciplinæ spurcator non repurgator, morum non tam corrector quàm corruptor? Veruntamen ut aliquando discat erubescere, si ruboris capax esse potest frons petrificata: resiliat saltē ab effatis suis infatuatissimis & corruptissimis canonibus seu regulis irregularibus, cum audierit Paulum diuersum omnino pronunciantē. Ait ille, Qui nubit, bene facit: qui non nubit, melius facit. Vides cœlibatum non esse in præcepto, cum per Paulum liceat nubere: esse tamen acceptum imo gratius coniugio, nullo etiam respectu habito ad id quod comodat vel incomodat proximo, si ad commodum referas, de quo ad præsens agitur. Quo etiam spectat illud à Christo adolescenti propositum, Si vis perfectus esse, vade, vende omnia quæ habes, da pauperibus, & sequere me. Nulla hic præcepti mentio & plurima laudis & gratiæ se offert occasio, cum de perfectione captanda agatur. Dicat igitur fex impietatis, & osor totius honestatis, cur præ cæteris dilectus fuerit euangelista Ioannes: nisi ob eam potissimum causam, quod nullo urgente præcepto conscenderit virginitatis palman, ut apprehenderet fructus eius? Rursum an non poterant Apostoli citra offensam sua sibi retinere, qui tantopere ab eo commendantur, eo quod reliquerint omnia ob Christi sequelâ, ut qui audierint, Sedebitis super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israel? & quæ sequuntur. Quin & omni cessante mandato subiunxit dominus, Omnis qui reliquerit domum, aut agros, aut fratres, aut sorores, centuplū accipiet, & vitam æternam possidebit. I nunc, & dicas nullum esse opus gratum deo citra præceptū: cum cumulatifime præmiū recipiant, qui cessante mandato ad opera supererogationis se accingunt. Dies me deficeret enumerantem opera deo acceptissima, quæ citra præceptū à veræ pietatis cultoribus obseruata fuisse leguntur. Cuiusmodi sunt Abelis oblatio & sacrificia, de quibus nullū extat præceptū. Noe multiplex & varium holocaustū, etiam supra id quod

mandati limitibus continetur, Abraham, Isaac & Iacob religioſissimi cultus, præter eos qui erant in præcepto, Rechabitarum ſpeciale inſtitutum in cibi temperantia, vini abſtinẽtia, & reliqui auſteritate victus. Quid de Helia, He- liſæo, aliſq; dicere attinet? qui ob id tamẽ laudantur, quod circuierint in melotis, in pellibus caprinis, errantes in ſolitudinibus & montibus, in ſpelũcis & cauernis terræ. Cum autem Maria cõmendatur, quòd optimam partẽ elegerit, quæ non auferetur ab ea: ex mandatõne, an potius ex vltro- neo animi inſtituto ſe ad pedes Chriſti cõferebat audi- tura verbũ illius? Achab vir alioqui impius, nõ illo præcepto coactus, dum ciliciũ & cinerẽ ſubter ſe ſterneret. nunquid audire meruit, Quia humiliatus es mei cauſa, non addam, vt faciam malum iſtud in diebus ſuis? Accedat Niniuitarũ inſigne & à Chriſto ipſo commendatũ ieiunium citra vlli- us mandati legẽ receptum: à domino tamen viſque adeo col- laudatum, vt idẽ ipſe dixerit, Viri Niniuitæ ſurgent in iu- dicio contra generationem iſtam. Nulli nota magis eſt do- mus ſua, quàm omnino frequentior, toties ac toties repetita ciborum ac deliciarum omnium abſtinẽtia. Ezechia oratio lachrymoſa, Eſdra perpetui apud poſteros exempli aucte- ritas: Iudith, Heſter, Danielis, Machabæorum ſponte, nul- lo vrgente præcepto, obſeruata ieiunia. Valeant igitur im- poſtores iſti, morumq; corruptores, arroſores votorum, ſpe- culatores cæci, lupiq; voraciſſimi: nec vltra audeant ſuis im- puriſſimis & ab omni honeſtate alieniſſimis canonibus im- peritæ plebi fumos offundere, cùm audiant Niniuitas dice- tes in hac etiam parte commendatos, Quis ſcit, ſi conuertatur, & ignoſcat deus, & reuertatur à furore iræ ſuæ, & non peribimus? Quid illud in Oſea, Quis ſcit, ſi conuertatur, & ignoſcat, & relinquat poſt ſe benedictionem? Moxq; ſequi- tur, Egredietur vir de cubili ſuo, & ſponſa de thalamo ſuo. Sed hæc eorum opera q̃ grata domino fuerint, ex hoc vno manifeſte liquet, quod dicitur, Vidit deus opera eorum, & miſertus eſt ſuper malitia, quam locutus fuerat vt faceret. Ea tamen quæ diximus omnia, neq; à præcepti lege pen- debant, neq; ad id vt proximis aliquid inde frugis reporta- ret. Sed quæ quamq; incredibilis eſt in hoc vno Bucero cæ- ca temeritas, qui vno ſuo mucrone confodere tẽtat omnes



omnium anachoretarum qui sint, qui fuerint, qui que futuri sperantur, sacras cōtemplationes, admirabiles potius q̄ imitabiles austeritates & pœnitentias, cœnobarum insuper omniū, qui vita, moribus & miraculis vsq; ad extremos orbis cardines claruerunt, huius sathanicæ tormento machinæ contendat euertere. Relinquendus itaq; est homo huiusmodi tanquam penitus euersus, ac suo ipsius iudicio condemnatus. Illud quis ferat, quod suo paradoxo persuadere nititur vnicum ad compescendos carnis æstus titillantis remedium esse maritale coniugium? Quo cōmento vix aliud perniciosius inuenitur. Huic tamen sententiæ sic adheret mordicus ventris mancipium & inguinis, vt persanctè iurare audeat reliquos cœlibatus cultores meram hypocrisin colere, eosque existimet nomine tenus cœlibes. Hoc interim non aduertens se eò desperationis peruenisse, vt oēs sibi similes iudicet, suamq; turpitudinē omnibus ita esse exploratā, imo (vt verius dicā) deploratā ac perspicuam, vt nec hypocritæ personam (etiā si id cupiat) sustinere possit. Cū enim probitatem simulanti via pateat ad respiciētiā: hic tantū abest vt respiscat, vt impudentia plus quā meretricia suum & apud se tueatur, & apud externos commendat errorem: de quo Propheta ait, Frons meretricis (& quidem incestuosæ) facta est tibi: noluisti erubescere. Apud cœlibatus simulatores temporanea, breuique interitura, ac certis contenta limitibus, regnat malitia: & que suū tantum laudat authorē, nihil secum adferens offendiculi apud externos, dum sua tegitur simulatione. Vos autem & vobis & aliis perniciosissimi, in omnes vestra turpitudinis venena diffunditis. Apud eos temporaneus torrens libidinis peruagatur apud vos fœdissimi exēpli fons perpetuus perdurat. Atqui, vt ille ait,

Flumine perpetuo torrens solet altius ire:

Ista quidem breuis est, illa perennis aqua:

Vestra impudentia nec finem habet neq; modū. In immensum enim peruagatur. nec vllis continetur littoribus. Pudor autem simulatæ castitatis sua aliquando mole ruēs, pœnitentiæ repagulis tandē reprimitur. Ad rem igitur venio.

Si nuptiæ (vt ais Bucere) cœnseri debeāt vnicū aduersus incontinentiam ad sedandos carnis aculeos refugiū: quid

si salax aliquis aut petulans fortitus sit vxorē aliquam, cuius amplexibus frui nequeat vi cronica agritudinis obfistente: dicturus ne es, quod ad aliam transire possit vxorem? Id aut null<sup>o</sup> Christiane mētis admittat, refragāte scilicet lege euangelica, quæ duos non tres admittit in carnem vnā. Quid igitur superest, nisi vt nobiscum censeas hanc carnis imbecillitatem vnico orationis subsidio subleuandam? Id quod in ipso etiam cœlibatu obseruandū contēdimus. Tu ab incontīnētia ad coniugiū nos relegas: ego cōtrā ab incestuoso cōgressu, & cœlo terræq; inuiso deo dicatæ virginis amplexu, ad sacrā orationis anchorā te tuosque inuito. Satius enim est recurrere, quā semper currere male. Vos deum incusatis, qui donum suum quibusdam vltro denega uerit: ego cum Paulo intemperantiam arguo nullo orationis suffragio adiutam. quæ si adesset, statim procella uertetur in auram. Paulus ait, Propter intemperantiam uestriā dico, ne tentet vos Sathanas. vbi intemperantiam magis quā dæmonem ipsum incusat. Non igitur ab intemperantia ad dæmonem, verum à dæmone suggerente, non cogente ad tuam ipsius intemperantiam te reuoco. Deest igitur quod tuum tegere possis errorem.

Puderet & hoc vanissimum repellere commētum, nisi scirem insignioris notæ viros in hac ipsa arena fuisse uertētos (Vintoniensem intelligo & Campēsem) quo fingis uerba Pauli dicentis, Oportet episcopum esse vnus vxoris uirum, non bigamum, hoc est, non habere plures simul uxores. Quasi uero hoc genus bigamiæ non sit etiam iure diuino omnibus uetitum, aut adulterium solis prohibeatur episcopis. Est igitur bigamus semel atque iterum nuptiator: sicut dicere solemus, Δις κέραμβη θάλασος. i. crambe non gemina sed repetita, mors: & δις οργη mulierem appellat, quæ bis peperit, non quæ geminos fœtus ediderit. Quæ ratione bis iterum uel consulē dicimus, qui successiue duos gessit consulatus. Sic polygamus hoc loco dicendus est, qui nuptias non semel contraxit. Cui intelligentiæ subseruiant Epiphanius, Chrysostomus. Denique quis non? Falso igitur detorques bigamiam in uerbis Pauli ad plures vno tempore ductas uxores, quæ uerius ad repetitas successiuis temporibus nuptias referenda est. Sic ergo est intelligendum

istud, Oportet episcopum esse vnus vxoris virum, hoc est, non plures aut habere, aut etiã habuisse vxores. Polygamus enim est, qui aut pluribus simul, aut aliquoties repetitis fruitur nuptiis.

*Mox sequitur responsio ad impias Zuinglij calūnias.*

**H**Os nuptiatores comes adsequitur Tigurinus pseudoapostolus Zuinglius, magno calūniarum & impietatum agmine stipatus. Quem in mediis conatibus contempta, & quod grauius est, oppugnata Christiana disciplina hostili perisse gladio ferūt. Sui interitus (qui vtinam suae animae fuerit salutaris) tempus & annum Ioannes Carion suo chronico hoc aperuit disticho,

Occubuit patrio bellator Zuinglius ense:

Et victa est armis gens populosa suis.

Quem si ætate priorem, hoc loco in acie posteriorem faciamus, nemo miretur, cum apud eos confusa sint omnia, & prepostera. vt non referat quos primos, quosve faciamus esse nouissimos: apud quos nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat. Hic inquam Zuinglius, dum perpetui coelibatus gloriam prosternere ac scædare nititur, sibi ipsi maculam comparat indelebilem. Nihil enim aliud quam propriam inscitiam prodit, & notam mentis male sibi conscia.

Primum itaque censet delirij speciem præferre, si quis promittat amico se illi daturū, quod ex propria eius officina crumenave hauriat. Cui respondendum est, impium esse hoc negare: imo nihil offerri posse, quod non de manu domini acceperimus: quandoquidem omne datum optimum desursum est. Quare hæreticum est dicere, quicquam posse domino offerri, quod non de manu eius prodierit, qui ait, Sine me nihil potestis facere. Ipse enim est, qui operatur in nobis & velle & perficere. Sed & hæc calūnnia ex prædictis abunde refutata est.

Iam deinde temeritatis nos arguit, quod turmatim ad coelibatum recipiantur, & continentia professionem complures: cum dominus dissuadens absterreat temerè accedentes, dicens, Qui potest capere, capiat. Et ad id quidem responsum est, ea verba hortantis esse, non absterrentis. Ita enim pij omnes interpretati sunt, vt ex citatis in eam rem

k

Literę numerales  
annū indicat  
cāt 1536.